
Concio Habita, &c.

Concio Indica, &c.

CONCIO

HABITA

694.e 16
8

In Ecclesiâ Sti. *ALPHEGI*, Londini,
Maii die 13^{tio} A. D. MDCCCL.

Coram Reverendis Viris,
Præfide, Decanis, & Assessoribus,

CÆTERISQUE

Sionensis Collegii Sociis :

Et Eorum Rogatu in Lucem Editæ.

A THOMA MANNINGHAM, S. T. P.
Et Ecclesiæ Sti. *Andreae de Holborn* Rectore.

L O N D I N I :

Excudebat T. *Hodgkin*, Impensis Jacobi Tong
subter Portam Orientalem Hospitii *Gray*
MDCCCL.

CONCERNING

HABIT

In Ecclesia Sta ALPHREDI
Mort die 13to M^o M^o

Coram Reverendis Viris

Reverendis Decanis & Canonis

CAETERISQUE

Senior Collegii Sociis:

Et Eorum Regent in Locum Regent

A THOMAS MANNINGHAM

Et Ecclesia Sta Martini de Vintria

LONDON

Exemplar T^o M^o M^o M^o
Super Titulum Ordinationis

Concio Habita, &c.

In secundo Capite prioris Epistolæ ad Corinthios,
& in sexto Versu Capitis ejusdem, hæc le-
guntur.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τέλειοις

Sapientiam verò loquimur inter perfectos.

TANTA erat animorum cæcitas apud
Ethnicos, ut sub initio Christiani No-
minis, *Evangelium* nostrum despiciant
haberent, & illud ut meram Stultitiam deride-
rent, tum Politici, tum Philosophi, principes
Viri inter Gentes: scilicet offendeabant illos, &
Subiectum quod præcipue Prædicabatur, *Iesus*
Crucifixus; & Evangelicam Veritatem probandi
modus quo Apostolus utebatur, nullâ Arte diale-
cticâ instructus; & postremo, *Humilis* ejus *Stylus*
sine ullis Oratorum lenociniis.

Hisce Obiectiunculis occurrit Sanctus Paulus ad Corinthios scribens, ad Corinthios, inquam, divitiis & fastu Turgidos, & tam propter Scientias quas Gracia tunc Temporis venditavit, quàm propter Dona cælitus demissa, superbè se ferentes : ut necesse fuerit Apostolo hæc adnata animis eorum præjudicia leni manu amovere, priusquam altius ingrederetur in Doctrinam Christi, & res Ecclesiæ.

Quod attinet ad Humilem ejus Stylum ipse confitetur, & de eo non erubescit, verum jactat & gloriatur : Testimonium Dei nunciaturo quid opus erat phaleratis verbis ? Testimonium Hominis nemo unquam adhibuit Rhetoricante sermone; multo minùs, cum Deum ipsum habeas Loquentem. Cælestis enarratur Veritas, suo nitore satis fulgens : Dogma quidem hominis longo dicendi Circuitu, & splendidis Oratorum Artibus multum egeat, at Divinum Oraculum istis non eget : tantum est in nostris rebus momentum, ut non possint Ornamenta, imò nec pati possent ; quibuscunq; Rhetorum Coloribus circumvestias nostram Doctrinam Divinè datam, non addis Majestatem, sed abscondis.

Pari sane ratione, non vi Syllogismorum, nec Enthymemate opus erat ad probandam E-

vangelii Veritatem ; certiori viâ negotium hoc omne conficitur ; *Prophetiâ, Miraculis, Cælestium Donorum distributione* tota res agitur : Hoc est *Ratiocinium* non hominis, sed omnia potentis et scientis Dei : Hæc Argumenta capiunt etiam *Idiotæ* ; hæc Demonstratione perstringitur omnis Humana Ratio.

Sed quæ Stultitia, ingerunt Philosophi, Spem totam reponere in *Virum crucifixum* ? Hunc sanè Articulum exagitârunt omnimodis dictariis ; hic se invenisse *Novam Superstitionem* jactitârunt, quâ decipi vulgus amat ; ipsi interim non conscii, imo profundè nescientes, ingenitum *Mysterium*, quæ latuere sub hoc velamento Stultitiæ. Nam quæ sit Stultitia, rogo, Spem totam reponere in *Virum Crucifixum*, sed intra triduum Resurgentem ab Inferis ? sed ascendentem in Coelos ? sed Dona Spiritûs dispensantem Discipulis suis, & quæ, & quando, & ubi, Vivus ipse promiserat ? quæ denique Stultitia, Spem totam reponere in Virum, qui tam plenus erat Deo, qui *Ipse erat Deus* ? Hæc est Evangelii nostri Stultitia, & Hæc est summa & Unica Sapientia.

Quare sistite paulisper, vel potius æternùm discedite, O Viri, verè *Animalia*, qui tam ægrè capitis quæ Dei sunt ; & conabor ego paucis o-

scendere, omnes Thesauros Verae Sapientiae in una nostra Religione contineri; ac non Vobis ostendam, sed Perfectis: nos etenim sapientiam loquimur, sed inter perfectos.

Perfecti, quos hic deposeimus, sunt æqui rerum aestimatores, bonis moribus, & miti ingenio præditi, qui fidem habent plenam & solidam, Divinorum Consiliorum cognitione illustratam; & aptâ Veritatum nostrarum serie confirmatam.

Lac vobis bibendum dedi, inquit Apostolus, non Cibus, nondum enim poteratis, 1 Cor. 3. 2. & apud Hebræos C. quinto, si estis, quibus lacte sit opus, & non solido cibo; adulteram autem est solidus cibus, qui propter habitam sensus habent ad boni maliq; exercitatos.

Certi tunc loci erant, & certa Tempora, in quibus non potuit Sanctus Paulus Sapientiam loqui propter Infantiam Auditorum; sed nihil hic obstat, præter Infirmitatem Loquentis.

Deo itaq; aspirante, & vobis faventibus hanc unam rem aggrediar, nempe, ut ostendam veram & summam Sapientiam, non apud externos & profanos unquam habitasse, sed apud nos unico inveniri; ut in Sacris Scripturis solium suum collocasse.

Sed

Sed ut omnis exulet Ambiguitas, primo expediendum est, quid potissimum intelligi velim per *Sapientiam*.

Secundum ipsum *Platonem* & optimum ejus Interpretem *Ciceronem*, *Sapientia* est quoddam *Sublimius* omnibus *Artibus* & *Scientiis*; est *Ratio* perfecta, & quasi consummata per *has*; sunt illae quidem tot *Antillae*, quarum utitur *Ministerio*; vel tot *gradus*, per quos ascendit ipsa in *Templum* suum; ubi sola sedet *Majestate* quâdâ *verenda*, *Rerum Humanarum Divinarumque* *Contemplatione*, velut *aeternis* *Columnis* suffulta. Ita ferè descriptam habemus etiam à *Sapientissimo* *Regum*, sed multò *magnificentius*, in libro *Proverbiorum*, nempe, eadem *Sapientia* est & *Magistra Scientiarum*, & *Regina Virtutum*.

Hæc dicantur de *Habitu* *Sapientiae*; si verò *Objecta* ejusdem respiciatis, non quævis, sed præclara postulat; quæ mentem non solummodò *exerceant*, acuantque; sed *erigant*, ac *dilatent*: quæ animam rapiant in *Admirationem*, & in *Naturam indolemque* rerum optimarum, quas *altâ* *Meditatione* *Contemplatur*, quasi *transmutent*.

Speculationes omnes quibus Sapiens vacat, non sunt inanes & otiosæ, sed nutriunt & augent Mentem solidâ Veritate, & certis Consiliis: non delectant solum, & fluctuant in animo; sed citò descendunt in Decreta & præcepta vitæ.

Jam extra omnem Controversiam, sapientissima sunt illa quidem Dogmata, & illa quidem Consilia, quæ plenius illustrabunt Dei Majestatem & Honorem, & quæ Humano Generi melius prospicient; & gravissima mala depellendo, & conferendo optatissima Bona.

Videndum igitur est, quid his in rebus promiserit Gentilium Sapiencia, quid præstiterit Nostra.

1. Primò, quædam utrinq; observanda sunt, quæ ad Dei Majestatem spectant & Honorem.

2. Secundò, quæ ad Humani generis Felicitatem.

1. Primò, quædam utrinq; observanda sunt, quæ ad Dei spectant Majestatem & Honorem; ut ubi loci sit vera & summa Sapiencia, facile innotescat.

Bene.

Beneficii loco habeatur, si Deum vel agno-
verint inter Philosophos quidam principes viri;
si supremam rerum Causam, & Motorem primum
esse, frigide confessi fuerint in Scriptis suis, ne
vis omnis Disputationis elaberetur; aut ne po-
pulus indignaretur res maximas impie contem-
plantibus. Sed quàm Magnificè de Deo sen-
serint Philosophi, quando plurimi apud eos
confudèrunt Deum cum Naturâ, & brutam Ma-
teriam Duratione exequârunt illi. Cum Æterni-
tatem Hujusce Mundi argumentis suis stabilire se-
riò tentaverit Aristoteles, & summo Jovi prætule-
rit Stoicus, suum stolidè sapientem.

Qualis fuerat illa Gentilis Religio, quam ex
his incitiis & ex his Elementis conflâvit sibi?
Non illa Naturalis, quam toties crepant qui De-
um sine Christo profitentur: Auspiciis nostrarum
Scripturarum, quas tam procaciter contemnunt,
præmuniuntur illi, cum Existentiâ & Naturam
Dei, Immortalitatem Animorum, Futurumq; Sta-
tum, tanto lumine tantâq; certitudine demon-
strent, & cum morales obligationes nostras tam intre-
pidè deducant certâ ratione inandi Methodo, ex Com-
paratione factâ inter Dei Naturam & nostram.
Cicero in libris de Legibus quædam his similia
breviter attigit; sed cum de Naturâ Deorum o-
perose scripserit, intactum prætermisit illud ar-
gum.

gumentandi genus; nec *Officiis* suis *Moralibus* sub-
stravit illud fundamentum; sed quædam Gene-
rosa dictitavit pro more Romano.

Divinus ille *Plato* qui toties inculcat *Imitatio-
nem Dei*, quàm parcissimè declaravit quibus per-
fectionibus imitandis pares simus; & ob quam
causam obstricti teneamur, tantam Majestatem
moribus nostris æmulari! Et certè nulla res est,
in quâ magis cautè ambulandum est, quàm in
Imitatione summi Dei; ne superbi evadamus, ultra
sortem Humanam nos erigentes: Sed ille nullius
Divini consilii aut præcepti conscius, Sed sem-
per aliquid sublimè spirans, magnum sibi &
aliis *Exemplum* ausus est proponere, quo potu-
erit quisque pro diverso Genio suo vel sapere,
vel insanire.

Lactantius, cui cordi est acerrimè declamitare
contra Gentiles, & veris & falsis rationibus, hæc
tamen acutissimè observavit; quod apud eos vel
erat *Sapientia* quædam sine Religione, vel Religio
sine Sapientiâ: Quippe Idololatriæ posterior &
succedanea erat omnis Græcorum Philosophia;
& ubi illa Religionibus non sedè patrocinabatur,
plerumq; omnes iustulit; profectò vix erat Hu-
manæ mentis sine *Revelationis* adminiculo, omnes
Superstitionum tenebras penetrare, & Veritatem
ipsam attingere; attonita stetit illa sub tantâ
mole

De verâ.

Sap. L. 4.

S. 3.

mole rerum Absurdarum, & cum *Naturam*, ut *Astylum* quoddam, altius intraverit, percentando de primordiis rerum, hoc fecit consilio; ut nullâ Numinis formidine consternaretur: viles artes & horrida facinora apud summos Ceremoniarum antistites quidam penitus inspexerunt, & omnibus Gentilium sacris renunciantes, insanienti quadam Sapientiâ sese involvêrunt, sine metu & sine spe futurorum, exiguum hoc ævi transigentes: tam facile est prolabi à Superstitione in Epicurismum!

Et illa nupera libido apud quosdam, *Naturam* ipsam explicandi per leges Mechanicas necessarij cujusdam Motûs, cum minimâ Dei præsentia & vi, quid aliud esse videtur, quàm subtilior vena secretioris *Adæptus*?

Non illâ quidam labe inficiuntur illi, qui, cum erectioris sint indolis, & otio non ignobili indulgentes, omnes suas de *Naturâ* contemplationes in eum finem dirigere satagunt, ut Sapiëntiam Dei amplius & distinctius ipsi caperent; & perfectiorem ideam ejusdem *Attributi* in aliorum animis excitarent. Innoxii sint isti, sed peccant quàm plurimi in hoc lubrico negotio; Hic enim Mundus Hominum disputationibus proponi videtur ab ipso Deo, ut magnum quoddam *Enigma*, in quo explicando vires Ingenij exercerent, sed Modestissime non ut sese, suamq; solertiam unice

C

osten-

ostentarent ; sed ut Dei Sapiéntiam & Poténtiam, novo quodam luminis augmento , per fidam *Historiam Naturæ*, & per exquisitissimas exercitationes in faciendis Experimentis rerum, fortius ostenderent: sed qui *Certas Vias* & *Ratio- nes* quibus Hæc Mundi stupenda fabrica & *O- riri* posset & *Consistere*, ex suis Sententiis com- miniscuntur ; suam fortasse Gloriam , potius quàm Dei quærunt: Nam quo propius suapte ingenio, suisq; facultatibus ad tantum Miracu- lum referandum se accedere crediderint, tantò magis deprimere videntur Majestatem Condentis Dei.

Non nata est *Humana Ratio* Mundi Conden- di *Modos* excogitare, sed in *Hoc condito obstupes- cere*, & Devotissimè admirari Divinum Opifi- cem.

Hoc solum Congruum est Mortalibus, De- um esse *Incomprehensibilem* agnoscere, tum Naturâ suâ, tum operibus suis ; & intra hos limites om- nis se sana *Philosophia* coerceat, ut ubiq; prædicet *Ineffabilem Deum* ; atq; Eum per *Naturam* evi- dentè demonstrandum, invictis probet argu- mentis ; & sub *Naturâ* mirè latitantem , ipsa victa confiteatur.

Ut *Naturam* , ita *Providentiam* Dei, quam malignâ luce conspiciendam dedit *Gentilium Sa-*

piencia ? Deus fortasse Mundum regit, sed ut Universalis Causa, aut intra Certum ambitum ; sed Sors & Fortuna regnant cum Illo, vel Ipse regitur à Fato : Si ad Homines pertingat Illius Cura, non tamen Animis eorum imperat ; dat Vitam & opes, sed non dat Virtutem : Jupiter Necessitate Bonus est, Seneca liberè & ex voluntate, ergò Major est Jove Philosophus.

Sed annon Divina & Cælestia, cum tractent res Naturales, in Scriptis suis passim crepant omnes ferè Philosophi ? Hæc inspicere, Hæc discere, In Præf. ad Nat. Quest. His incumbere, non transilire est Mortalitatem suam, & in meliorem transcribi sortem ? inquit Seneca : Sed quænam sunt hæc Divina & Sublimia ? si propius inspexeritis, sunt Meteora ; vel sunt rerum quædam Primordia, quæ ipsi primùm omni fingunt licentiâ, & deinde sine modo admirantur.

Verum enimverò, si quid est Antiquius, vel veræ proximum Sapientiæ, apud Poetas Veterri-
mos oportet inveniamus : Nonnè Illi, Dei Naturam & Consilia, omni pondere Sententiarum, & omnium Carminum dulcedine cecinerunt olim ? Annon Numen ipsum quasi novo Decore induerunt, vel ipsâ dicendi Majestate ? Hæc, & his similia, valdè asserunt nonnulli, quibus aut Voluptati, aut Lucro sunt Poetæ Ethnici ; sed

admodum falluntur qui Veram Theologiam ab
istis fontibus petere attentaverint : Hinc etenim ori-
untur multiplicis & foedissimæ Gentilium Idololatriæ
patres Rivuli ; Idola varia, vel conspicuos Deos
sibi construxerat superba Imbecillitas Humana,
& citò cecinèrunt Poeta *Malis Affectibus* Dirum
Melos : Venenum Gentibus propinaverat Inimi-
cus Diabolus, & Illi citò præbuerunt *Deaurata*
Pocula.

Quot Deos, quot Ceremonias recepit *Græcia*,
& Ipsa satis ferax Numinum, ab uno *Orpheo* ?
Qui tandem *Bacchicos* quosdam furores, & in-
flavit, & subit !

Ilium dulcissime *Vanus*, Deos & Heroes
commiscuit iisdem pugnis, Convitiis, & Adul-
teris ; Homines in Deos, & Deos in Homi-
nes poeticâ virgâ transformans.

Hesiodus profundissime fabulatur de quâdam
Theogoniâ, à *Chao* incipit, & in Eodem desinit ;
Nam merum *Chaos* est & *Mundus* Ejus & *Poema*,
Eadem *Musa* *Utrumq;* finxit : Omnia ibi con-
funduntur & *Originibus* & *Pugnis*, ut non faci-
le queas distinguere inter *Magnanimos* ejus *Ti-*
tanæ, & *Caliginosos* Deos : In *Infinito* quodam
magnifice *Delirantem* legas ; *Modum Operi* suo
breve fecit, *Infante* nullum.

Sed quis *Pindarum* satis admiretur? Ille quidem dicta vibrat sublimia, & alata verba jaculatur, ut in Cœlum eveheret, non Animos hominum, sed *Divites Patronos*, & veloces *Equos*: Plurimos laudat *Immenso Ore*, ut siculâ dape saturaretur illud immensum os: Egregiè adulatur Hominiбус cum *Contumeliâ Deorum*: Vult quidem sæpe videri *Pius*, & nimius est in enarrando quicquid de Diis malè finxerat Antiquitas; sed omnem suam *Theologiam* indignissime subtravit opulentarum *Civitatum* & Virorum *Potentium* laudibus.

Naturam & *Majestatem Unius Dei* dignis modis exhibent nostræ solummodo *Scripturæ*; hoc olim asseruit de optimo Stylo *Mosis*, sublimioris *Eloquentiæ Magister Longinus*; sed *Res* quam *Propheta* narrat illustrius est *Argumentum*, quàm *Digne de Deo senserit*, quàm ipse *modus narrandi*: Quis enim unquam tam aperte distinxit inter *Æternum Deum*, & *Mundum factum*; inter *Omnipotentem Opificem*, & *opus suum*? Omnia *Idololatriæ fundamenta* uno brevi *Capitulo* penitus sustulit, quæ *Divinus ille Plato*, mirabili sui ingenii sagacitate, in *Timæo* & in *Epinomide* multum stabilivit: Nullis indulgit *speculationibus* *Noster Moses*, sed *Unius Dei Honori*, & *veræ Religionis* anicæ cavæ & prospexit: Quod est

est *Summa Sapiëntia* maximum *iudicium* : Nam omnem citò expungit inentem, omnem eruit Benevolum Affectum, ubicunq; regnat malefana & dira Superstitio, Idololatriæ fœda Proles.

Repetendum est, quia Notatu dignissimum, quòd Nudâ Creationis Narratione, sed Majestate plenâ, fibras omnes Idololatriæ succidit unus Judæorum *Legislator* ; in quâ erigendâ & defendendâ vana Sapiëntia Ethnicorum tantoperè sudavit : Sol, & Luna, & Astra, cum Chao, & Terrâ, & ipsis Reptilibus hîc pari gradu numerantur ; ut nulla major *Divinitas* in ipsis miris *Luminibus*, quàm in vilissimis rebus inesse verè crederetur. In *Mosaicis* Scriptis, Quicquid Deus creaverat, eo modo recitatur, ut illius Honori natum unicè servire ; sed Ethnicorum superstitio, quicquid Deus fecisset, refinxerat in Deos ; nam apud Eos, tota ferè Terra Habitabilis variæ Idololatriæ una erat supellex ; nec Terra solummodò, sed Cœlum, & Sydera, & *Universa* penè *Natura* ; adeò ut diversos modos Gentilis Idololatriæ vel recensere, Magni sit Voluminis.

V. Ger.
Voss. de
Idololat.

Jam ubi *Divina Natura* tam infinitè distinguitur ab opere suo, & ipso tam immenso, ibi altè ponitur omnis veræ Sapiëntiæ *fundamentum* : Hinc enim Unius Dei Una & Sola Veneratio ; hinc op-

optimorum Conceptuum & Affectuum Nostorum conspiratio in laudes Ejusdem Dei : Et quid, quæso, nobis aliud suggerunt per omnes suas paginas, *Scripturæ sacræ* ? nullas inutiles Quæstiones nostræ Curiositati proponunt vel de Deo, vel de Mundo ; sed *Admirationi* nostræ impensius indulgent, Divini cultus, & Devotissimorum motuum Humani Animi, Radici.

Absolutam Dei Naturam subtilius scrutari quorundam est ingeniorum superbia ; sed quid ab hoc fonte defluxit unquam, præter Hæreticorum vana figmenta, varia Enthusiasmi deliria, & alia opinionum horrenda monstra ?

Nostra Theologia, ut à quibusdam tractatur, vult, proh dolor ! aliquando esse nimium *arguta* ; sed quò altius assurgit in Rimando Deo, tantò decedit remotius ab Exemplari suo, *Scripturis Sacris* : Difficile fortasse sit omnes *Metaphysicas* speculationes à nostris Studiis amoliri, sed cautè semper ambulandum est circa istam *Abyssum* : Illa *Scientia* salutata quidè, acuit animum ad principia Rerum ritè distinguendum, & ad *Ideas* accuratè efformandum ; rectoque *ratio*cinio plurimum inservit : At ubi longius processerimus, præcipientes nos dabit in Infinitum quoddam *Vacuum*, ubi nihil solidi, nihil Sapientiæ inveniemus.

Attributa Dei ad nos potissimum pertinentia,
 nostrum amorem & nostram spem exigentia, nobis
 abundè suppeditant *Sacra Scripturae*. Humiles &
 modestos Cultores nos gaudent efficere, non E-
 ruditos, non Curiosos: Maximum etiam *Divina*
Natura Mysteriorum in nostro continetur *Evangelio*,
 quod unusquisque Idiotæ facili fide recipiat; sed
 si studeas comprehendere, æternum studebis.
 Nostræ *Redemptionis* ratio postulaverat, ut *Una Di-*
vina Natura tam *diverse* nobis exhiberetur; sed
 ut nos caperemus istius distinctionis *modum*, non
 postulat Deus; Videmus omnes quàm aptè sibi
 respondeant omnia in nostrâ Religione, dato illo
Mysterio; & hæc est *vera Sapientia*; sed quàm
 aptè respondeant omnia in isto *Mysterio*, non est
 disquisitionis aut *Sapientiæ* nostræ. Nostrum est
 officium, & hinc pendet *Æterna* nostra salus,
 hoc modo, & hoc ordine *Divinam Naturam* a-
 dorare; & hoc *Arcanum Dei* *caudè pueror* & *un* *ordi-*
do pueror humili fide revereri: Qui ulterius velint
 sapere, ratione suâ nimium exagitando illud pro-
 fundissimum Dei, in hoc videntur insanire; &
 licet Eruditione suâ sese tueantur aliquantillum,
 tamen inepti sunt Ineffabilium rerum scrutatores;
 & sic habebuntur apud omnes Cordatos, quicun-
 que fuerint ausi talia.

Quicquid de Deo & Consiliis ejus more *Ænig-*
matico innuerint Veteres Prophetæ, quicquid ple-
 niùs detexerit Evangelium, & quicquid adhuc
 sub *Velo* quasi sanctius absconderit, nos primùm
 fide simplici amplectimur; ubi data porta, al-
 tiùs ingredimur, ut tandem majori mente vene-
 remur; ubi non data, in ipso limine venera-
 mur obsequio non minori: Nam in Divinis
 Rebus, non tam scire, quàm Venerari, sapien-
 tia est. Uni huic rei potissimùm inserviunt om-
 nia *Schemata* Prophetarum, & omnes illæ de
 Deo sublimiores Descriptiones & in *Jobo* & in
Psalms: Non illi sacri Scriptores Mundum un-
 quam exæquant Deo, sed *Universum Mundum*
 cum *Angelis* & cum cœlestibus *Meteoris* pro *Vehi-*
culo ponunt Dei: Quantâcunq; induunt Clarita-
 te res Creatas, eo fine induunt, ut Dei poten-
 tia præfulgeat; quantâcunq; ornant Excellentia,
 eo faciant Consilio, ut dignior extet Sapientiæ
 Divinæ Scena. *Sacri Vates* non sua ingenia ex-
 ercent, nec *Partes* aliquas *Naturæ* splendide
 mentiendo transferunt in *Deos*; sed omnes res
 Creatas in Hymnos Convocant, & in unam Har-
 moniam, omnesque *Vires* animorum excitant, ad
Laudandum Deum. Nunc Historiam *Divinæ Pro-*
videntiæ, in Totius Mundi administrationem Vi-
 gilantis, & in *Populum suum* singulosq; *Curiosæ*,
 D gran.

grandi Eloquio, & Merito more enarrant :
Nunc omnia *Idola* confundunt, quaquaversum
Vibratâ *Unius Dei* Majestate : Quodcumq; lege-
ris, ubicumq; aspexeris in *Sacris Literis*, Tibi præ-
sens est *Univerſorum Deus*, Eximiè Venerandus
Amandusq; tenerrimè.

Et jam videtis ubi sita sit illa Sapiencia, quæ
Dei Majestatem spectat & *Honorem*.

2. Secundo loco videamus, ubi illa potissi-
mum regnet, quæ ad Humani Generis *Felicitatem*
plurimum valeat conferre : Et hoc Argu-
mentum breviori gyro constringamus necesse est ;
quoniam in priore nimium diffusi fuimus.

Deplorandæ *Imbecillitatis*, & multorum sæpè
Criminum Conscii Ethnicorum animi, variis *Ex-*
piationibus ardenter inhiârunt, & quâvis super-
ſtitione se duci passi sunt, ut de futuro statu tre-
pidantibus Spes aliqua saltem, ut leve fulcrum
apponeretur : Sed quàm fallax erat Medicina
ægroianti animo multarum Victimarum appa-
ratus, sine ullâ *Authoritate* aut *Instituentis*, aut
approbantis Dei ? *Sacrificia* *Sacrificiis*, tot pec-
cata peccatis, accumulârunt Gentiles, & *Moribus*
& *Religionibus* delinquentes. Excussis tandem
omnium superstitionum Terroribus, quibus per-
petuò agitabatur plebs Credula, in Novas irru-
bant

bant formidines, quidam Sapientiam profecti, deridebant Oracula, & Victimam, & Cæremōnias, & Patrocinium Deorum; sed interim sub impietate suā non minus trepidarunt, quā sub superstitionibus Miserum Vulgus: Sepositis igitur nugamentis illis, *Natura* Velum detrahere ausi sunt, & attoniti viderunt *Horrendas Tenebras*: Ad Philosophiam quandam *Atheam* confugerunt, ut tranquillā mente fruerentur; & invenerunt Cogitata sua de *Morte* & de *Nihilo*, vel omnibus *Furiis*, quas exhibilarunt, acerbiora.

Fuere quidam inter Philosophos, qui *sublimius* quoddam spirabant, *Immortalitatem* Animorum in scriptis suis jactanter asserentes; sed in periculis & in recessibus multum de illā Dubitantes: Alta domicilia sibi fabricati sunt in Coelis, peculiaribus sibi vendicarunt Astra, in quibus securè reponerent Animas suas, aut Bellicis sudoribus, aut studiis Liberalibus fatigatas & *Emeritas*: Tanta Præmia sibi mutuo pollicebantur, ex innatā quādam *superbiā*, & non spondenti Numine! Sed pro quibus *Virtutibus*, tanta Præmia parabantur? Pro istiusmodi sane Virtutibus, quæ celeberrimo illo præcepto nitebantur, *Sequere Naturam*; hoc est, si indulgenter velis interpretari, sequere *Cupiditatem*; & certe, cum Regula sit

Ambigua, deteriorem ferè partem ægri mortales sequi solent.

Jubet, urget, minatur, & magna promittit, Gens Rigida Stoicorum; sed sine *Fundamentis*, sine ullis veris *Principiis*. Si acutissima eorum Dicta, & Ingentia Verba perpenderis, Crederes ibi solummodo Sapientiam Collocasse Solium suum; sed si propiùs inspexeris, O quàm sordent istæ falsæ Virtutes, & omnia ista decantatæ *Ἀπαδείας*, Stulta Miracula; & contra Naturam Rerum, & contra omnem Humanitatem, obtorto Collo in Scenam producta! profectò, omnis illa apud Stoicos de *Moribus* Gloriosa Tractatio, mihi legenti mera est *Comædia*: Nam quid magni est, pericula & Mortem Oratione fortiter contemnere, sed intùs toto pectore contremiscere? *Nostra* solum *Oracula* modestè sciscitantibus expedient vera Responsa, unde certissimè noscamus, quâ Victimâ, Quo Mediatore, quibus *Conditionibus* possimus promereri Deum; ut tandè immortales nostri Animi coram placato Deo fæliciter vivant, exutis Corporibus; fælicius regnent, receptis.

Nostra enim Religio innititur *Uni Sacrificio*, & hoc Sacrificium Unius Christi Sacerdotio, & hujus sacerdotii Cognitio est *Sublimior* illa *Doctrina*, quam Perfectis proponit Apostolus in Epistolâ ad *Hebræos*: Hæc est illa *Sapientia* quæ recipienda est

est ab omnibus ; ab *Infirmis*, per *Fidem* & ad salutem ; à *Perfectis*, per *Fidem* & *Intelligentiam* : omne pretium est nostris Virtutibus à meritis Christi ; Contritiones & Abnegationes nostræ, Preces & Suspiria, laudes Dei & Gratiarum Actiones, Eleemosynæ & oblationes ; denique tota *Peccatoris* Obedientia *Sacrificium* est, Deo Patri gratum per majus *Sacrificium* Unius Mediatoris *Jesu Christi*.

Nos itaq; *Mortem* contemnimus ostentatione *Crucis*, non Ostentatione Verborum ; nec in Cælestes Sedes nos arroganter intrudimus cæcâ Ebrii Philautiâ ; sed vitam alteram speramus à Resurgente Capite Nostro donandam ; & ascendemus in Cælum præparante nobis *Christo* *Æterna* Domicilia. Quicquid hic patimur, Lucro apponimus, patientiam inspirante Deo, & Donum suum Coronante : Fluit etiam indefinenter in Christianorum Pectora ingens *Consolatio* à Sancto *Spiritu*, omnem bonum animi Conceptum motumque, & imprimente & perficiente, arcanis suis *Afflatibus*.

His certis rationibus ad *Sapientiam* tendimus & *Perfectionem* ; super hâc Petrâ, super hoc solido Fundamento immoti manebimus ; *Fide* & *Pœnitentiâ*, & quæ ab his oriuntur veris *Virtutibus* nosmet ipsos involvimus ; omnium Tempestatum se.

Securi, & in incendium tandem ruentis Mundi.
Hæc nostra est *Felicitas*; magna in Terris, ma-
jor in Paradiso, maxima in summis Coelis.

Sit igitur illa vera Sapiencia, quæ de Deo *Dig-
nissima*, & quæ de Homine *Optatissima*, omni dixerit
& probaverit *Authoritate*: Sed si extra limites Sa-
crarum Literarum aliquid *Certum* de His quæsi-
veritis, Eruditum laborem pro mercede habe-
bitis.

(1) l. 3. Consulto *Diodorum Siculum* (1) de Æthiopi-
C. 1. bus, *Julium Cæsarem* (2) de Druidibus nostrati-
(2) De bus, *Justinum* (3) de Seythis, *Ammianum Marcel-*
Bel. Gal. *linum* (4) de Chaldæorum Magis, *Bochartum* (5)
l. 6. de Phœnicibus, & Equitem *Marshamum* (6) de
(3) l. 2. C. 1. Sc. de Phœnicibus, & Equitem *Marshamum* (6) de
(4) l. 23. Aegyptiis, (nihil moramur quod de *Sinensibus*
(5) Cha- nuperrimè jactitaverit genus fallax *Jesuitarum*)
naan. (6) Chron. Consulto hæc Authores, & si qui sint melioris No-
Cæn. Æ- tæ; &, aut admodum fallor, aut pro Sapienciâ
gypt. res valdè Tenuis invenietis; & pro Divitiis, Ste-
rilem Arenam.

Si de *Thalete*, si de *Pythagorâ*, cæterisque Philoso-
phis, quorum Vitas scripsit *Diogenes Laertius* ut
sua *Epigrammata* infereret, aliquid de Deo *subli-*
me, & Homini verè *propitium* expectemus, fru-
stra erimus: Aquam, & Ignem, & Ætheream
vim; Atomos, Numeros, & Ideas, ad nauscam
usq; legamus: Hæc sunt celebrata primordia
re.

rerum ; Hæc sunt *Natura sine Deo* : satis superque audiemus *Stoica deliramenta*, *Cynicam Impudentiam*, *Epicuream Voluptatem*, cæterasq; *Dias Sententias* è *Porticu*, ex *Horto*, è *Dolio* : Hæc sunt celeberrima *Rationis Philosophicæ* dictata, sed *Vere* maxima opprobria ; summa scilicet *Sapientia Veterum*, sed nobis mera *Stultitia*.

Primos attigit inter *Græcos* partem aliquam *Sapientię*, bonus ille *Socrates*, qui parabili contentus erat *Eruditione*, ex sui *Cognitione*, suiq; similium : Vidit ille aliquid de *Hominiis felicitate*, quam credidit oriri ex *Universali Justitiâ*, suppositâ animi *Immortalitate*, & sepositis vulgi *Superstitionibus* : Et verum dixisset, si *Imocens* nasceretur *Homo*, & viveret hoc *Ævi sine Labe* : Sed quid prodest sub exercitio *Virtutis* captare *Tranquillitatem Animi*, cum *Mens Conscia* prægravata sit omni *Peccatorum onere* ! Quid prodest immortalem esse, sine propitio *Deo* ? Inter tantas tenebras *Divinarum rerum*, honestum illi erat *studium*, *Mores Sæculi* sui corrigere & resorbare ; & quousq; potuerit, homines ad *felicitatem* perducere : sed omnia iterum corripit *Plato Speculationibus* suis ; & in *fictis Dialogis* *Verum Socratem* aut penitus extinxit, aut miserè deformavit : *Veritatem facilem* nimium altercando *Dubiam* exhibuit, portentosis *Fabulis* infecit.

fecit, ambiguâ Satyrâ & Ironiâ elusit : Philosophiam ex Officinis iterum evexit in Nubes ; & Justitiam quam in Rebus publicis optimam statuisse præsumpserat , Institutis quibusdam Turpibus infandum commaculavit.

- Inter Christianos, quos nunc animus est recensere, Egregii erant Cultores Sapientiæ profanæ, *Marshamus Eques*, & *Isaacus Vossius* ; sed quid profuit Illis tam varia & exquisita Eruditio ? *Marshamus* Unum miserè deperibat *Herodotum* ; & ipse dixit, sed non probavit, omnia deberi uni *Ægypto* ; tam *Judeorum Ritus*, quàm *Græcorum Scientias* : imò quod magis admireris, ex eodem *Herodoto* observavit, suâq; Sententiâ in pejus vertit, quod *Nobilissimum eorum Sc. Egyptiorum, Inventum fuit, Immortalitas Animæ.*

Chron.
Can. Egyp.
Secul. 9.
P. 217.

Vossius verò ingenuam indolem , & optimos mores à pio & mitissimo Patre acceptos, foedissime corripit, ut accepimus, in peragrando *Italiam* dum *Juvenis* fuerit ; & in legendo *Salaci Catullo*, cum nondum deferbuisset *Venenum* in *Medullis* : Hac *Tabæ* tinctus ejus animus *Religionem nostram purissimam* penitus imbibere nunquam potuit ; & hinc Illi mirus *Contenpus Sacrarum Literarum*, & affectata *Veneratio profanarum*, sed præcipue *Sinensum*.

Ita

Ita est, ut quos juvat à *Scripturis Sacris* mutam peregrinari, sapissimè naufragium *Fidei* facerent, & à longinquis *Regionibus* pessimam *Stultitiam*, hoc est, *Eruditam Impietatem* apportarent! Næ nimis intelligendo, aut nihil aut malè intelligunt; & quam habuere *Sapientiam*, ulterius quærendo, perdunt!

I, curre per universum *Scientiarum Orbem*; I, naviga per ingentem *Literarum Oceanum*; sed poteris *Domi* tutius ditescere! Nam in *Ethnicorum* veterrimis *Scriptis* quid observatu dignum occurrat, præter avulsas quasdam particulas *Veritatis nostræ*, quas sub *Fabularum* involucris aut *inscii* aut maligni celârunt? & quas è *Tenebris* eruere, atq; iterum ostendere, pars est quædam, sed *infima Sapientiæ nostræ*. Et si tibi magna sit libido, omne id scire, quod *Græcia* balbutit in *Historiâ*, haud multum sapias ultra *Olympiadas*; cum *Nostri Epocha* sit ab ipso *Mundo Condito*: & postremo, an tanti sit, tot annos contere in colligendis quibusdam *Sanioris Doctrinæ Sententio- lis*; cum in *Uno Volumine* omnes præsto sint *veræ Scientiæ Sapientiæq; Thesauri*?

Primus ille *Artifex Dialogorum*, per quot ambages & ministeria variorum *Schematum*, longo circuitu, & obliquo itinere gradatim contendit ad probandam aliquam tenuissimam *Veritatem*.

in *Politicis*, & *Moralibus*, & aliquando in *Theologicis* rebus! Cum interim tot cumuli, & tot compendia maximarum Veritatum fulsulent & emineant *Scripturas Sacras* legenti!

Ut igitur hanc domesticâ sapientiâ perfectiori modo fruamur, sæpè animo revolvamus, quàm solidè innitatur Religio Nostra omnibus Fundamentis *Naturalibus*, & sanæ Rationis, & primæ Pietatis; & quantas Deus illis superstruxerit *Divinarum Rerum Sublimitates*, & quanta *Arcana*! & quod prætereundum non est, agnoscunt ipsi *Gentiles* quòd summa & reconditissima Sapiencia à *Diis Genitis* debeatür & *Oraculis*; hoc est, quòd *Illæ* quidem Sapiencia non sit *Inventum* inquirentis *Homini*, sed potius *Donum* revelantis *Dei*. Recolamus animo multum diùq; non *Periodos Platonicas*, sed varias *Oeconomias Dei*, *Nostrum Christum* vel promittentes, vel exhibentes; ut probè cognoscamus quibus initiis *Divina Veritas* effluerit in *Prophetarum Flumen*; & quibus incrementis illud *Flumen Prophetarum* in *Oceanum Evangelii* excreverit: Toto pectore perpendamus quàm clariâ luce effulgeant omnes *Articuli Fidei* nostræ in *Novo Testamento*, & quàm altas egerint radices per *Universas Veteres Scripturas*! quàm cohareat in se omne *Corpus*, & omnis *Textura Prophetica Evangelicæque Revelationis*; & quàm aptâ Contig-

na.

natione construatur & assurgat *Æternum* illud *Edificium, Ecclesia Dei!* tot inter se constrictis *Demonstrationibus*, tot *Rationum* adamantinis *Catenis*, nostra pollet *Sapientia*; ut si mens dirè *Sceptica*, & omnimodis instructa *subtilitatibus*, in *Nostras Veritates* acriter invaserit; manerent immotæ, & nullas paterentur ruinas.

Defigamus oculos *Mentis* in illas ingentes res quas adhuc præstolamur; in ista nimirum *Vaticinia*, quæ lætorem *Ecclesiæ* statum promittunt, & jamjam fortasse tendunt in felicem exitum: In illam certissimam *resurgendi* Spem; in *Mediatorem* nostrum *Deo Patri* traditurum *Regnum* suum, in ipsâ *Consummatione Sæculorum*: & deinceps omnem *Æternitatem* intueamur.

His rationibus, atq; hâc *Methodo* vel evademus aut consistemus *Christiani Sapientes & Perfecti*; *Fide* firmâ stabiliti, ultra omnes contradicentium machinationes; *clarâ & excelsâ Mente* erecti, ultra omnes illecebras *Vanæ Philosophiæ*; puris *animi affectibus* cælestes, & *Mundi irritamenta* longè supergressi: Deniq; videndo *Deum* sine ullo *Ænigmate*, æternisque gaudiis ferè *Patres*.

Facile erat cuivis *Philologo*, imò nobis in promptu erat, vel ex nostrorum *Studiorum curtâ Supellectile*, omnia ferè constipasse *Authorum*
densis

denſis Teſtimoniis; ſed nolebam ego, vel alio-
rum *Eruditionem* ſuſpectam reddere, vel oſten-
tare noſtram: Satiùs etiam duxi in hoc Ar-
gumento penè *Inſinito*, multa breviter dixiſſe,
quàm pauca quædam operoſe; *Sapientiam e-*
nim loquimur inter Perfectos.

Gloria Deo Patri & Filio & Spiritui Sancto
in Æternum. Amen.

F I N I S.

E R R A T A.

Page 3. l. 11. hic. p. 4. l. 10. confirmatam. p. 12. l. 14. *Hæretic.* p. 27.
l. 21. à *Thales*, à *Pythagoræ*. p. 24. l. 24. *Contemptus.* p. 27. l. 3.
Subtilitatibus.